



УДК 343.326

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2024.9>**О. Маслова,**кандидат юридичних наук,
асистент кафедри кримінального права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ: ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Вступ. Сьогодні тероризм визнано найгострішою проблемою сучасності, що являє собою реальну загрозу будь-якій державі. Під впливом численних факторів в різних сферах діяльності суспільства рівень його суспільної небезпеки постійно зростає та набуває своїх крайніх проявів. Терористичний акт, як різновид тероризму, складне за своєю структурою явище, що є загрозою не тільки правам людини, верховенству права, демократії, але всій внутрішній і міжнародній безпеці. Правовий аспект дослідження терористичного акту вимагає аналізу всіх ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 258 Кримінального кодексу України (далі – КК України). У науці кримінального права питанням про терористичний акт та іншим аспектам щодо зазначеної проблематики присвятили свої дослідження такі вчені, як В. І. Борисов, Л. М. Демидова, В. П. Ємельянов, О. В. Кириченко, С. М. Мохончук, Р. С. Орловський, О. С. Попович, О. М. Чорний, О. В. Шамара та багато інших.

Загальновідомо, що підставою притягнення особи до кримінальної відповідальності є не лише сам факт вчинення суспільно небезпечного діяння, а і наявність складу кримінального правопорушення передбаченого КК України. Так, у складі кримінального правопорушення виокремлюють чотири елементи: 1) об'єкт, 2) об'єктивна сторона, 3) суб'єкт,

4) суб'єктивна сторона. Матеріальним елементом підстави кримінальної відповідальності є наявність у діянні, яке вчинено особою усіх ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого КК України. Тобто при наявності об'єктивних (об'єкт, суспільно небезпечне діяння особи, суспільно небезпечні наслідки цього діяння, причинний зв'язок між вчиненням особою діянням та його наслідками, а іноді, крім того, спосіб, засоби, знаряддя, обстановка, місце та час вчинення кримінального правопорушення) і суб'єктивних (суб'єкт кримінального правопорушення, вина, а також мета та мотив) ознак, які характеризують певне суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення, що утворює таке юридичне поняття, як склад кримінального правопорушення.

Постановка завдання. Вважаємо актуальні і доцільні дослідження саме суб'єктивних ознак терористичного акту, передбаченого ч. 1 ст. 258 КК України.

Результати дослідження. Аналіз суб'єктивних ознак терористичного акту необхідно розпочинати з пізнання суб'єкта зазначеного діяння. Суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність (ч. 1 ст. 18 КК України). Цей елемент складу





кримінального правопорушення характеризує ознаки особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Відсутність ознак суб'єкта кримінального правопорушення, встановлених кримінальним законом, свідчить про відсутність складу кримінального правопорушення. Тобто кримінальний закон передбачає у суб'єкта терористичного акту наявність трьох обов'язкових ознак (фізична особа, осудність особи та вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність). Першою обов'язковою ознакою суб'єкта терористичного акту є фізична особа – людина. У статтях 6–8, 18 КК України закріплено, що кримінальній відповідальності можуть підлягати громадяни України, іноземці й особи без громадянства. Суб'єктом досліджуваного кримінального правопорушення (злочину) не можуть бути юридичні особи (підприємства, установи, організації, громадські об'єднання тощо). У кримінальному праві відповідальність завжди пов'язана з виною, а ця характеристика притаманна виключно особі фізичній, тобто людині. У випадку вчинення терористичного акту уповноваженою особою від імені юридичної особи то відповідно до положень КК України виникають підстави застосування наступних заходів кримінально-правового характеру, які застосовуються до юридичних осіб: штраф, конфіскація майна, ліквідація (ст. 96-3, ст. 96-6 КК України). Заходи кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб, не можуть визнаватися кримінальною відповідальністю. Таким чином суб'єктом терористичного акту не може бути юридична особа [1, с. 185]. Другою обов'язковою ознакою суб'єкта терористичного акту є те що, це саме осудна особа. Фізична особа може бути суб'єктом кримінального правопорушення, коли поєднує в собі певну сукупність біологічних умов, володіє здатністю бути осудною. Осудність – це здатність особи регулювати свою пове-

дінку при вчиненні терористичного акту, усвідомлювати факт порушення суспільних відносин, охоронюваних кримінальним законом, тобто володіти у зв'язку з цим певними психічними властивостями особистості: бути спроможною усвідомлювати свої дії і керувати ними [2, с. 25, 27]. Відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України осудність є обов'язковою ознакою суб'єкта кримінального правопорушення. Із ч. 1 ст. 19 КК України випливає, що осудною є особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) – *характеризується інтелектуальною ознакою осудності* і могла керувати своїми діями або бездіяльністю – *їдеться про вольову ознаку осудності*. Наявність можливості усвідомлення своїх дій (бездіяльності) повинна бути пов'язана зі здатністю контролювати, керувати своїми вчинками, що становить так звану «формулу осудності». Свідомість і воля є взаємозалежними і лише в сукупності виступають передумовою для визнання особи винною. Стан психічного здоров'я є одним з компонентів осудності. Осудними визнаються не тільки особи, у яких відсутні недоліки психічного характеру, а й ті особи у яких констатуються психічні аномалії. Наявність психічних аномалій ще не свідчить про їх сприяння вчиненню кримінального правопорушення. Психічні порушення не можуть розглядатися як фактор, що за будь-яких обставин підвищує суспільну небезпеку індивідууму, який на них страждає [2, с. 28, 31]. Тому здатність особи правильно оцінювати суспільно небезпечний характер вчиненого діяння, його суспільно небезпечні наслідки та керувати своїми діями (бездіяльністю) з'ясовується саме на момент вчинення кримінального правопорушення. Особа, яка має психічний розлад, визнається осудною якщо буде встановлено, що під час вчинення кримінального правопорушення цей





розлад не здійснив на свідомість і волю особи такого впливу, щоб ставити питання про наявність ознак обмеженої осудності або неосудності. Осудною може бути тільки людина, яка досягла певного віку і під час вчинення кримінального правопорушення володіє сукупністю таких психічних властивостей, щоб дане кримінальне правопорушення могло бути їй поставлене за вину. Третью обов'язковою ознакою суб'єкта терористичного акту є вік, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність. У ч. 1 ст. 22 КК України встановлений загальний мінімальний вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність – шістьнадцять років. У ч. 2 ст. 22 КК України передбачений перелік тих кримінальних правопорушень, відповідальність за які може наставати з чотирнадцяти років. Встановлення в законодавстві мінімального віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, ґрунтується на тому, що необхідною умовою притягнення особи до кримінальної відповідальності є вольовий характер вчинку особи. Прояв волі можливий тільки за наявності усвідомлення фактичної та юридичної сторін діяння. Такі інтелектуальні можливості в людини з'являються не відразу після народження, а тільки по досягненні певного віку [3, с. 273]. Свідомий характер вчинків людини обумовлює її відповідальність за вчинюване нею. Від того, з якого віку особа володіє необхідними соціальними рисами осудної особи, встановлюється й вік кримінальної відповідальності. Останнього часу набула значного поширення дитяча кримінально-протиправна діяльність. Згідно з статистичними даними неповнолітні у віці до чотирнадцяти років вчиняють в декілька разів більше кримінальних правопорушень порівняно з неповнолітніми у віці від чотирнадцяти до шістьнадцяти років. Крім того, урбанізація, бурхливий розвиток інформаційних технологій, освоєння

комп'ютерної техніки у дитячому віці, що стало масовим явищем, та деякі інші соціально-економічні процеси призводять до акселерації, тобто до прискорення фізичного та психічного дозрівання підлітків. У зв'язку з цим згідно оцінок багатьох психологів, фізіологів та правознавців можливість повністю усвідомлювати соціальний характер свого вчинку з'являється у особи ще до досягнення нею чотирнадцятирічного віку. Тому в науковій літературі зустрічаються пропозиції понизити вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, до тринадцяти років або навіть нижче [3, с. 278]. Аналізуючи неповнолітніх як суб'єктів кримінальної відповідальності, Т. О. Гончар дійшла висновку, що законодавець при визначенні переліку кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 22 КК України, керувався насамперед соціально-психологічною оцінкою особи неповнолітнього. Він врахував можливість неповнолітніх, які досягли чотирнадцяти років, засвоювати суспільно небезпечний характер норм-заборон, які передбачені у ч. 2 ст. 22 КК України. Засвоєння цих положень кримінального закону починається із засвоєння моральних норм: «неприпустимо вбивати, наносити тілесні ушкодження», «не допустимо грабувати, красти» тощо [4, с. 112]. Особи, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене ст. 258 КК України, підлягають кримінальній відповідальності з чотирнадцяти років (ч. 2 ст. 22 КК України). Цього віку особа має досягти до моменту вчинення кримінального правопорушення. Особа вважається такою, що досягла певного віку з 00:00 годин наступної доби після дати народження. Враховуючи суспільну небезпечність терористичного акту та рівень усвідомлення неповнолітніми суспільної небезпеки цього діяння, законодавець встановив кримінально-правову заборону за вчинення терористичного акту з чотирнадцяти років. Ознаки



суб'єкта терористичного акту, вчиненого в об'єктивній дійсності, і як елемента складу цього кримінального правопорушення ми проаналізували. Переходимо до аналізу наступного обов'язкового елемента складу терористичного акту – суб'єктивної сторони зазначеного кримінального правопорушення. Загально визнаним у теорії кримінального права є те, що суб'єктивна сторона кримінального правопорушення – це внутрішня сторона кримінального правопорушення, яка охоплює психічне ставлення суб'єкта до вчинюваного кримінально протиправного діяння та до його наслідків. Констатація всіх ознак суб'єктивної сторони кримінального правопорушення – це завершальний етап у встановленні складу кримінального правопорушення як єдиної підстави кримінальної відповідальності [5, с. 142–143].

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення як один із елементів складу терористичного акту характеризується обов'язковою і факультативними ознаками. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони будь-якого кримінального правопорушення є вина, дефініцію якої закріплено у ст. 23 КК України – це психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності [6]. Умисел і необережність характеризуються поєднанням свідомості (інтелектуальний момент) і волі (вольовий момент) особи. Зазначені форми вини відрізняються різним ставленням та усвідомленням особою суспільно небезпечного характеру вчинюваного діяння й передбачення його наслідків, а також змістом і спрямованістю волі суб'єкта кримінального правопорушення. Мислення – це психічний процес, завдяки якому свідомість людини відображає предмети і явища дійсності в їх суттєвих ознаках і розкриває різноманітні зв'язки, що існують у них чи

між ними. Воля у свою чергу являє собою відображення практичної сторони свідомості та полягає в регулюванні практичної діяльності людини. Вольове регулювання поведінки – це усвідомлене спрямування розумових і фізичних зусиль на досягнення мети [7, с. 86–87].

Суб'єктивна сторона терористичного акту характеризується прямим умислом. Прямий умисел має місце коли особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання (ч. 2 ст. 24 КК України). Усвідомлення суб'єктом суспільно небезпечного характеру свого діяння означає, що він усвідомлює всі фактичні обставини вчиненого діяння, які відповідають ознакам складу інкримінованого кримінального правопорушення, та одночасно розуміє, що вчинене ним діяння є соціально-осуджуваним, шкідливим для суспільства. Передбачення є адекватним розумовим уявленням особи про неминучість чи можливість конкретних результатів своєї дії (бездіяльності). Бажання полягає у прагненні досягти чітко визначеної мети і спрямованості волі на її досягнення. Тобто винний усвідомлює, що вчиняє загальнонебезпечні дії, які створюють небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, або погрозу вчинення зазначених дій і бажав їх вчинення.

При вчиненні терористичного акту інтелектуальна ознака прямого умислу віддзеркалює усвідомлення суб'єктом суспільно небезпечного характеру свого діяння з передбаченням настання суспільно небезпечних наслідків, тобто свідомість винного повинна осягнути усі ознаки об'єктивної сторони своєї поведінки. Вольова ознака прямого умислу при вчиненні терористичного акту полягає в тому, що особа бажає настання передбачуваних наслідків свого діяння.



Слід зазначити, що в усіх випадках терористичні акти вчиняються за наявності умислу, який заздалегідь обдуманий, тобто умисел виникає до безпосереднього вчинення кримінального правопорушення. При цьому суб'єкт завчасно готується до його вчинення, розробляє способи здійснення, забезпечує алібі тощо. Факультативними ознаками суб'єктивної сторони кримінального правопорушення є мета і мотив. Вони не є характерними для суб'єктивної сторони всіх кримінальних правопорушень, що передбачені в Особливій частині КК України. Але там, де вони прямо передбачені в диспозиції статті Особливої частини КК України або впливають із сутності вчинюваного кримінального правопорушення, їх встановлення є обов'язковим. Мета і мотив можуть бути ознаками суб'єктивної сторони тільки умисних кримінальних правопорушень, при цьому мета – тільки тих, які вчиняються з прямим умислом [8, с. 76–77]. Аналіз кримінально-правової норми, яка передбачає відповідальність за терористичний акт, дає підстави стверджувати, що обов'язковою ознакою терористичного акту є спеціальна мета. Мета кримінального правопорушення – це уявлення особи про бажаний результат вчинення кримінального правопорушення, тобто те, заради досягнення чого особа вчиняє кримінальне правопорушення. Кримінальний кодекс України чітко деталізує мету терористичного акту, яка може бути альтернативною, а саме: порушення громадської безпеки; залякування населення; провокація воєнного конфлікту; провокація міжнародного ускладнення; вплив на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, міжнародними організаціями; привернення уваги громадськості до певних політичних,

релігійних чи інших поглядів винного (терориста). Розглянемо детальніше кожен різновид мети терористичного акту. Порушення громадської безпеки виражається у руйнуванні в конкретному населеному пункті, районі, регіоні суспільного мікроклімату, що загалом склався, з яким громадяни пов'язують своє спокійне існування, в зміні балансу психологічної рівноваги і стійкості на користь насильницьких методів вирішення соціальних конфліктів, дестабілізації ситуації тощо [9, с. 274]. Складно не погодитися з твердженням Л. М. Демидової та О. С. Попович, якщо громадська безпека є визначальною частиною родового й основного безпосереднього об'єктів терористичного акту, то вказівка на такий вид мети є зайвою, оскільки порушення громадської безпеки, як результат дій суб'єкта кримінального правопорушення, має місце й за наявності інших різновидів мети терористичного акту (приміром, залякування населення, провокації воєнного конфлікту). Об'єкту кримінального правопорушення завжди заподіюється шкода або створюється реальна загроза заподіяння шкоди від кримінального протиправного діяння, саме тому він і ставиться під охорону кримінального закону. Отож зазначати об'єкт терористичного акту серед різновидів мети недоцільно [1, с. 195–196]. Залякування населення пов'язане з створенням нової соціально-психологічної атмосфери суспільного неспокою, коли основною психологічною домінантою стає страх, невпевненість громадян в безпеці свого життя і здоров'я, захищеності прав і свобод, невіра в ефективну роботу правоохоронних органів тощо [9, с. 275]. Зазначимо, що вчинення терористичного акту з метою залякування населення викликає неабияку дискусію серед науковців, яка полягає в тому, що вчинення саме небезпечних насильницьких дій викликає стан страху серед населення. Тому природною властивістю терористичного акту





є породження страху й паніки. Фахівці в галузі протидії тероризму звертають увагу на недосконалість кримінально-правової норми щодо визначення мети вчинення терористичного акту. Так, А. М. Лисенко зазначає, що диспозиція ст. 258 КК України містить суттєві недоліки, скажімо неабиякий сумнів становить обґрунтованість віднесення порушення громадської безпеки і залякування населення до цілей тероризму, оскільки порушення такої безпеки та залякування населення виконує роль інструменту для досягнення цілей тероризму і є наслідками вчинення самого терористичного акту, а не його цілями [10, с. 97]. Провокація воєнного конфлікту – це вчинення дій, спрямованих на спонукання до початку бойових дій між збройними силами різних держав. Провокація міжнародного ускладнення – дії, спрямовані на породження (виникнення) конфлікту (протиріч) між державами, народами, національними і соціальними групами без переходу до застосування засобів збройної боротьби [9, с. 275]. Необхідно зазначити, що провокація воєнного конфлікту або міжнародного ускладнення – це підбурювання до настання таких дій. Якщо дії передбачені ст. 258 КК України, вчинені з метою ослаблення держави, то відповідальність настає за диверсію (ст. 113 КК України). Спеціальна мета диверсії націлена на ослаблення держави, тобто заповідання шкоди її економічній системі, обороноздатності, внутрішній безпеці [10, с. 98]. Вплив на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, міжнародними організаціями виражається у підштовхуванні відповідних суб'єктів до здійснення дій, потрібних і вигідних для терористів, у створенні такої ситуації, коли органи влади вимушені ухвалювати незаконні рішення задля забез-

печення безпеки громадян і суспільства. Конкретні рішення можуть бути різними: надання незалежності або автономії певної території, звільнення ув'язнених, майнове збагачення і т. п. Щодо привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), то це діяльність, спрямована на поширення, розголос, нагадування інформації серед невизначеного кола осіб про погляди винного (терориста) [9, с. 275]. На відміну від мети, мотиви, якими керуються винні особи, не є конститутивними ознаками терористичного акту. Але цей факт не зменшує тієї ролі, яку можуть відігравати мотиви терориста, що будуть встановлені під час досудового розслідування. Як зазначає професорка О. В. Ус мотивом кримінального правопорушення визнається внутрішнє спонукання особи, яким вона керується при вчиненні кримінального правопорушення (яке викликає в особи рішучість, бажання вчинити кримінальне правопорушення). Загально визнано, що будь-яка свідомо і вольова діяльність людини є мотивованою і цілеспрямованою. Саме тому, встановлення й аналіз усього спектру мотивів, якими керуються суб'єкти та цілей, які вони переслідують, дозволить встановити причини виникнення умислу на вчинення кримінального правопорушення, і, нарешті, уявити причини вчинення кримінального правопорушення [11, с. 187]. Дослідженням мотивів вчинення терористичних актів займалися чимало науковців. Висунуто й обґрунтовано багато мотивів, які можна об'єднати у дві групи – особисті та ідеологічні мотиви. Серед особистих мотивів тероризму виділяються такі: емоційні; психологічні (здобути популярність, прославитися, залишити слід в історії); етичні (досягнення «справедливості»); прагнення самоутверджуватися; потреба «приналежності до групи». Ідеологічні мотиви розрізняються за такими видами: соціально-політичні





(захоплення влади, зміна суспільного устрою); націоналістично-сепаратистські; релігійні (відстоювання чистоти своєї віри) [9, с. 61–62]. Загалом особи, які вдаються до терористичних актів, почуваються відчуженими від суспільства, ображеними на нього або розцінюють себе як жертву несправедливості. Їхні мотиви акумулюються у двох напрямках: прагнення до реалізації своїх задумів і намірів, пов'язаних із цілями діяння, та задоволення потреби в насильстві, які є невід'ємними складниками агресії і жорстокості [12, с. 436]. Встановлення мотивів є важливим, оскільки їх кримінально-правове значення пов'язане з впливом на призначення покарання, відповідно до КК України вони можуть бути визнані або пом'якшуючими, або обтяжуючими обставинами і за наявності умов, вказаних у КК України, можуть істотно вплинути на вид або розмір покарання. Встановлення дійсних мотивів дозволяє визначити психологічне коріння тероризму, що необхідно як для розуміння суті цього діяння, так і для вироблення заходів превентивного характеру.

Висновки. Аналіз суб'єктивних ознак терористичного акту дає можливість зробити висновок, що суб'єкт терористичного акту характеризується трьома обов'язковими ознаками: це особа фізична, осудна і яка досягла чотирнадцяти років до моменту вчинення терористичного акту. Осудна особа здатна регулювати свою поведінку при вчиненні терористичного акту, усвідомлювати факт порушення суспільних відносин охоронюваних кримінальним законом: бути в змозі усвідомлювати свої дії і керувати ними, що становить так звану «формулу осудності». Підтримуючи позицію законодавця зазначимо, що у ст. 258 КК України передбачено кримінальну відповідальність загального суб'єкта кримінального правопорушення зі зниженим віком кримінальної відповідальності. На підставі

проведеного дослідження погоджуємося з точкою зору науковців, які визнають, що немає потреби відносити порушення громадської безпеки та залякування населення до категорії цілей тероризму, оскільки порушення такої безпеки та залякування населення виконує роль інструменту для досягнення цілей тероризму та є наслідками вчинення терористичного акту, а не його цілями. Доцільним, на наш погляд, буде встановлення усього спектру мотивів, якими керується суб'єкт, що дозволить уявити причини вчинення терористичного акту, які важливі для розуміння суті цього діяння.

Статтю присвячено аналізу суб'єктивних ознак кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 258 КК України. Зазначається, що суб'єктом терористичного акту може бути виключно особа фізична, тобто людина, здатність якої правильно оцінювати суспільно небезпечний характер вчиненого діяння, його суспільно небезпечні наслідки та керувати своїми діями (бездіяльністю) з'ясовується саме на час вчинення терористичного акту. У статті підкреслюється, що особи, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене ст. 258 КК України підлягають кримінальній відповідальності з чотирнадцяти років. Зауважено, що в усіх випадках терористичні акти вчиняються за наявності прямого умислу, який заздалегідь обдуманий, тобто умисел виникає до безпосереднього вчинення кримінального правопорушення. Наголошується на тому, що неабиякий сумнів становить обґрунтованість віднесення порушення громадської безпеки та залякування населення до категорії цілей тероризму. Громадська безпека є визначальною частиною родового й основного безпосереднього об'єктів терористичного акту і вказівка на такий



вид мети є зайвою. Порушення громадської безпеки, як результат дій суб'єкта кримінального правопорушення, має місце й за наявності інших різновидів мети терористичного акту. Залякування населення виконує роль інструменту для досягнення цілей тероризму та є наслідком вчинення терористичного акту, а не його метою. Обґрунтовано, що незважаючи на факультативність мотиву як суб'єктивної ознаки терористичного акту його встановлення дозволяє визначити психологічне коріння тероризму, уявити причини вчинення кримінального правопорушення, що є важливим для розуміння суті цього діяння і для вироблення заходів превентивного характеру.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне правопорушення, терористичний акт, суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єктивна сторона кримінального правопорушення.

Maslova O. Subjective elements of a terrorist act: characteristics of the criminal offense

The article analyzes the subjective elements of the criminal offense under Part 1 of Article 258 of the Criminal Code of Ukraine. It is noted that the subject of a terrorist act may be only a natural person, i.e. a person whose ability to correctly assess the socially dangerous nature of the act committed, its socially dangerous consequences and to control his/her actions (inaction) is revealed at the time of the terrorist act. The article highlights that individuals who have committed a criminal offense under Article 258 of the Criminal Code of Ukraine are subject to criminal liability from the age of fourteen. It is noted that in all cases, terrorist acts are committed with direct intent, which is premeditated, that is, the intent aris-

es before the actual commission of a criminal offense. It is emphasized that the validity of classifying violations of public security and intimidation of the population as terrorist objectives is highly questionable. Public safety is an inherent and essential element of both the generic and specific direct objects of a terrorist act and thus, specifying this type of goal is redundant. Violation of public security as a result of the actions of the subject of a criminal offense also occurs in the presence of other types of terrorism. The intimidation of the population serves as a tool for achieving the goals of terrorism and is a consequence of a terrorist act, not its goal. It is substantiated that even though the motive is optional as a subjective feature of a terrorist act, its establishment allows determining the psychological roots of terrorism and clarifying the reasons for committing a criminal offense, which is important for understanding the essence of this act and developing preventive measures.

Key words: criminal law, criminal offense, terrorist act, subject of criminal offense, subjective side of criminal offense.

Література

1. Демидова Л. М., Попович О. С. *Кримінально-правова охорона національної безпеки України: терористичний акт : монографія.* Харків : Право, 2021. 400 с.
2. Лень В. В. *Осудність у кримінальному праві і законодавстві : монографія.* Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2008. 180 с.
3. Гродецький Ю. В., Зайцев О. В. *Поняття суб'єкта кримінального правопорушення.* Вісник Асоціації кримінального права України. 2024. № 1 (21). С. 255–281.
4. Гончар Т. О. *Неповнолітній як суб'єкт кримінальної відповідальності за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08.* Одеса, 2004. 211 с.
5. *Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / М. І. Бажанов та ін. ; за ред. М. І. Бажанова.*



нова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Київ-Харків : Юрінком Інтер-Право, 2001. 416 с.

6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n85> (дата звернення: 30.08.2024)

7. Вереша Р. В. Філософсько-правові аспекти вини у кримінальному праві. Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2015. № 2. С. 74–91.

8. Тютюгін В. І., Рубащенко М. А. Кримінальне право України. Загальна частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів. Харків : Право, 2024. 250 с.

9. Тероризм : теоретико-прикладні аспекти: навчальний посібник / за заг.

ред. В. К. Грищука. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 328 с.

10. Кириченко О. В., Чорний О. М., Шамара О. В. Протидія терористичним актам в Україні: кримінально-правові та кримінологічні засади : монографія. Дніпро : Ліра, 2022. 181 с.

11. Ус О. В. Врахування мотиву та мети діяння співучасника при кваліфікації злочину. Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні : матеріали міжнар. наук-практ. конф., м. Ужгород, 28 лют. – 1 берез. 2014 р. Херсон, 2014. С. 187–190.

12. Білевський П. С. Мотиви та мотивація терористичної діяльності. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 4. С. 433–436.

